

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

ניתן ביום 07 אוגוסט 2025

1. עזבון המנוחה וילמה שירה שמואל

2. יוסף עידן שמואל

3. לירז שמואל

4. גיא גיל שמואל

המערערים

-

המשיבה

קרן הגמלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות בעמ

מדינת ישראל – רשות שוק ההון

מגישת עמדה

בפני: ממלא מקום הנשיא אילן איטח, השופט רועי פוליאק, השופטת חני אופק גנדלר
נציגת ציבור (עובדים), גב' בל יוסף, נציג ציבור (מעסיקים), מר דובי רם

בשם המערערים – עו"ד רענן קריב
בשם המשיבה – עו"ד אלישע שור; עו"ד תומר אלטוס
בשם המדינה – עו"ד ענבר בלש

פסק דין

השופט רועי פוליאק

ערעור על פסק דינו של בית הדין האזורי תל אביב (השופט אורן שגב; ק"ג
5368-01-21) שבו נקבע כי המערערים אינם זכאים לקבל מהמשיבה, קרן פנסיה ותיקה,
תשלום חד פעמי של הכספים שנצברו בחשבון אמם המנוחה.

רקע

תמצית העובדות

1. המערערים הם ילדיה ויורשיה היחידים של המנוחה וילמה שירה שמואל ז"ל (להלן
– המנוחה), ילידת חודש ינואר 1955, אשר הלכה לעולמה ביום 29.6.2017. בעת
פטירת המנוחה היו שלושת המערערים בגירים בני למעלה מ – 21 שנים.

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

2. המשיבה היא קרן פנסיה וותיקה גירעונית הנמנית עם הקרנות המצויות בתכנית הבראה בהתאם לפרק 1ז לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן – **חוק הפיקוח ו – הקרנות שבהסדר**) ומנוהלת על ידי מנהל מיוחד (להלן – **הקרן או קג"מ**). על הקרנות שבהסדר ועמיתיהן חל תקנון אחיד שעקרונותיו מפורטים בסימן ד של פרק 1ז לחוק הפיקוח (להלן – **התקנון האחד או התקנון**).
3. המנוחה נמנתה עם המבוטחים בקרן החל מתחילת עבודתה בבנק הפועלים בע"מ (להלן – **הבנק**) בשנת 1977 ועד לפרישתה לגמלאות במסגרת הסדר פרישה מוקדמת מהבנק בשלהי חודש ספטמבר 2016.
4. הזכאות לקבלת קצבת זקנה מהקרן מתגבשת במועד הגעת המבוטח לגיל פרישה לפי חוק גיל פרישה, תשס"ד-2004 (להלן – **חוק גיל פרישה**). במועד הפרישה המוקדמת של המנוחה מעבודתה בבנק, עמד גיל הפרישה שלה על 62 שנים ו-4 חודשים, כך שהוא חל בחודש מאי 2017. בחודש דצמבר 2016, במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום מדיניות כלכלית לשנות התקציב 2017 ו – 2018), התשע"ז-2016 (להלן – **חוק ההתייעלות הכלכלית**), נערך תיקון בחוק גיל פרישה, התשס"ד-2004 (להלן – **התיקון לחוק**) בגדרו שונה גיל הפרישה של המנוחה (בהתאם לתאריך לידתה) לגיל 62, כך שגיל הפרישה הוקדם לחודש ינואר 2017.
5. במועד הפרישה מעבודתה בבנק, מספר חודשים לפני שמלאו לה 62 שנים, טרם הגיעה המנוחה לגיל פרישה, ובתקופת הביניים שבין מועד הפרישה לבין מועד הזכאות לקבלת קצבת זקנה לא הועברו בגינה דמי גמולים לקרן. משכך, לא היתה המנוחה זכאית במועד הפרישה מעבודתה בבנק לקבלת קצבת זקנה מהקרן והיא הפכה למבוטחת לא פעילה בקרן ("עמית שזכויותיו הוקפאו" במינוח שרווח בעבר. ראו בין היתר: ע"ע (ארצי) 19-06-49778 **נתיב קרן פנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות – ויזל**. פסקה 33 (11.2.2020). להלן – **עניין ויזל**). למרבה הצער, כתשעה חודשים לאחר פרישתה מעבודתה בבנק, בחודש יוני 2017, נפטרה המנוחה ממחלה קשה. טרם פטירתה לא מימשה המנוחה את זכותה למשוך את הכספים המופקדים בקרן ואף לא קיבלה, או ביקשה לקבל, קצבת זקנה מהקרן, אף על פי שהגיעה במהלך שנת 2017 לגיל פרישה.

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

מיקוד המחלוקת

6. המחלוקת בין בעלי הדין מתמקדת בטענתם של המערערים לפיה בנסיבות העניין הם זכאים בכשירותם כיורשי המנוחה לקבלת ערך הפדיון של כספי המנוחה הצבורים בקרן. לעומת זאת, הקרן טוענת כי זכותם של המערערים מצטמצמת לקבלת כספי קצבת הזקנה שעל הקרן לשלם למשיבה בגין תקופה קצרה של ששה חודשים שראשיתה בחודש הזכאות הראשון לקבלת הקצבה (חודש פברואר 2017) ואחריתה עם פטירת המשיבה חמישה חודשים לאחר מכן. הפער הכספי ניכר. בהתאם לנתונים בתצהיר שהוגש על ידי הקרן בבית הדין האזורי ול"דו"ח שנתי לעמית" לשנת 2017, עמד ערך הפדיון למשיכת הכספים על סך של 929,229 ש"ח. סכום זה שנצבר במשך כמעט 39 שנות חברות בקרן (465 חודשי חברות), גבוה מטבע הדברים באופן משמעותי ביותר מסכומן של חמש הקצבאות שלא שולמו בחיי המנוחה וממענק שנים עודפות אשר עמדו לפי התצהיר שהגישה הקרן על 74,403 ש"ח (במצטבר).

ההליך בבית הדין האזורי

7. המערערים טענו, בתמצית, מספר טענות אשר בבסיסן הטענה העובדתית לפיה המנוחה הביעה עוד בחייה רצון מפורש למשוך את הכספים שצברה כסכום חד פעמי ואילו היתה מגישה בקשה למשיכת כספים עד לא יאוחר מ – 60 ימים ממועד זכאותה לקצבת זקנה היתה זכאית לפי תקנה 48(א) לתקנון האחיד להחזרת הכספים לפי נוסחת ערכי פדיון. ראשית נטען כי הקרן לא יידעה את המנוחה כי משיכת הכספים מותנית בהגשת בקשה תוך 60 ימים ממועד גיל הפרישה וכי גיל הפרישה הוקדם עקב התיקון לחוק. שנית, כי הקרן לא שלחה למנוחה הודעה בהתאם לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), תשכ"ד- 1964 (להלן – תקנות מס הכנסה)), כך שלפי פסק הדין בעניין גולדשטיין (ע"ע (ארצי) 7962-09-17 גולדשטיין - קרן הביטוח ופנסיה של פועלי בניין (29.10.2018)) הקרן מנועה מלטעון כי הבקשה למשיכת הכספים הוגשה באיחור, ויש לאפשר למערערים לממש את זכותה של המנוחה למשוך את הכספים הצבורים בקרן. שלישית, כי שינוי גיל הפרישה נכנס לתוקף בהתאם להוראות חוק הפיקוח לכל המוקדם בחודש מרץ 2017. לפיכך, חודש הזכאות הראשון של המנוחה לקבלת קצבה היה בחודש אפריל 2017 ותקופת 60 הימים להגשת הבקשה למשיכת כספים לא תמה בעת פטירתה

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

וחלה בעניינם של המערערים תקנה 48(ג) לתקנון האחיד, המעגנת לטענתם את זכאותם למשוך את הכספים הצבורים בקרן על שמה. רביעית, כי עקב מחלתה הקשה לא הייתה המנוחה כשירה בתקופת 60 הימים לממש את זכאותה למשיכת הכספים.

בנוסף ולחלופין נטען כי חלה על המערערים תקנה 49(ה) לתקנון המאפשרת ליורשי מבוטח שנפטר ללא שאירים לקבל מהקרן את הכספים הצבורים בחשבונו בסכום חד פעמי. לטענת המערערים הגשת בקשה למשיכת הכספים לפי תקנה 49(ה) אינה תלויה במועד גיל הפרישה של המבוטח ובתקופה של 60 ימים, ועל כן אין משמעות לטענות עליהן ביססה הקרן את דחיית בקשתם.

8. **הקרן** דחתה את טענות המערערים. לטענתה המנוחה ידעה על זכויותיה, הייתה בקשר שוטף עם הקרן וקיבלה את כל המידע בכל הקשור לאפשרות משיכת הכספים הצבורים בקרן ותנאיה, בכתב ובעל-פה. לטענת הקרן בעקבות התיקון לחוק חודש הזכאות הראשון של המנוחה לקצבה הוא פברואר 2017, והיא קיבלה על כך עדכון מהקרן. לפיכך, כאשר הלכה המנוחה לעולמה בחודש יוני 2017 מבלי שהגישה בקשה למשיכת הכספים, היא הייתה זכאית בהתאם לתקנה 48 לתקנון לקבלת קצבת זקנה בלבד. בהתאם, זכאים יורשיה לקצבאות הזקנה להן הייתה המנוחה זכאית בחייה. קג"מ הוסיפה וטענה כי תקנה 48(ג) לתקנון דנה בזכאות יתומים של מבוטח למשיכת הכספים, אולם המערערים אינם עונים להגדרת יתום בתקנון האחיד. כן נטען כי הגם שהמנוחה לא קיבלה קצבאות זקנה בפועל היא הייתה במעמד של פנסיונרית במועד פטירתה וצברה את מלוא הזכויות המקנות לה זכאות לקבלת קצבה, ועל כן גם תקנה 49(ה) לא יכולה לחול בעניינה, באשר עניינו בהתאם לכותרתו הוא "החזרת כספים במקרה בו אין זכאות לקצבה".

9. **בית הדין האזורי** דחה את התביעה וקיבל את טענות הקרן. בית הדין פסק כי מהראיות שלפניו עולה כי המנוחה הייתה מודעת הן לזכותה למשיכת הכספים הצבורים בחשבונה והן לתנאים למימושה, וכי קיבלה מקג"מ בהזדמנויות שונות מידע בקשר לכך. כך, בין היתר, בדוחות כספיים שנשלחו למנוחה ונמצאו בביתה ובמכתב שנשלח אליה מאת הקרן מספר חודשים לפני גיל פרישה, אשר בשונה מהנסיבות שהתקיימו בעניין **גולדשטיין** הוכח כי נשלח על ידי הקרן למנוחה ונשא את פרטיה המלאים וכתובתה. כן נפסק כי גם מהתרשומת בכתב ידה של המנוחה

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

שהגישו המערערים כראייה, עולה כי המנוחה הייתה ערה לכך שמשיכת הכספים מחייבת הגשת בקשה לשחרורם ופניה למס הכנסה, אולם לא הוצגה ראיה כי המנוחה פעלה לשם כך. בית הדין הוסיף וקבע כי מחלת המנוחה אובחנה רק בחודש אפריל 2017, וכי המערערים לא סיפקו הסבר לשאלה מדוע לא הוגשה על ידי המנוחה בקשה בכתב למשיכת הכספים בחודשים שקדמו לכך, או מדוע לא הוגשה בקשה כזו על ידם חרף ידיעתם, כנטען על ידם, על כוונתה למשוך את הכספים. בנסיבות בהן המנוחה לא מימשה את זכאותה למשיכת הכספים בתנאים שנקבעו לכך בתקנה 48 לתקנון האחיד, נפסק כי יש לדחות את התביעה.

הערעור

תמצית הטענות בערעור

המערערים

10. המערערים טוענים כי בית הדין האזורי נמנע מלהכריע בשאלה מרכזית בסוגיה שבמחלוקת, והיא האם בעת פטירתה הייתה המנוחה במעמד של "מבוטחת" או במעמד של "פנסיונרית". ככל שהייתה המנוחה במעמד של מבוטחת, כנטען על ידי המערערים, חלה בעניינם תקנה 49(ה) לתקנון האחיד הקובעת את זכאות יורשיו של מבוטח ללא שארים לקבל סכום חד פעמי מהקרן, ללא תלות במועד הפרישה או במועד הגשת הבקשה. כיוון שאלו הן הנסיבות בענייננו, נטען, יש להתערב בקביעות בית הדין האזורי שדחייתו את התביעה נסובה על אי הגשת בקשה למשיכת כספים במהלך תקופת 60 הימים. המערערים טוענים כי עמדת קג"מ לפיה יש לראות במנוחה פנסיונרית של הקרן רק משום שהגיעה לגיל פרישה מתעלמת מנוסח התקנון, לפיו פנסיונר הוא מי שהקרן משלמת לו קצבה (ולא מי שזכאי לקבל קצבה), ומנוגדת לנוסח חוק גיל פרישה הקובע גיל פרישת חובה אחיד (67) לגבר ולאישה ובכך מבטא את רצונו של המחוקק לאפשר לנשים לקבוע מתי ברצונן להתחיל לקבל פנסיית זקנה. לטענת המערערים עמדת הקרן היא עמדה מפלה שאינה עולה בקנה אחד עם פסיקת בית המשפט העליון ובית דין זה בעניין **ניב** (בג"ץ 6845/00 **ניב נ' בית-הדין הארצי לעבודה**, פ"ד נו(6) 663; ע"ע (ארצי) 12-10-6979-**ניב** – **שירותי בריאות כללית** (24.8.2015)) ו"מנוגדת לזכאותה החוקתית של המבוטחת לבחור את המועד שהחל ממנו היא הופכת לפנסיונרית".

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

11. המערערים מוסיפים וטוענים כי בית הדין האזורי שגה בקביעתו כי אין לייחס לקג"מ ידיעה פוזיטיבית על רצון המנוחה למשוך את הכספים שנצברו עבורה, אף שהוכח כי המנוחה הביעה רצון מפורש זה בפני נציגי הקרן. עוד נטען כי בית הדין האזורי שגה בקביעה כי למנוחה נשלח מכתב בנושא זכויותיה הפנסיוניות לקראת הגעתה לגיל פרישה, למרות שמכתב זה לא נמצא בבית המנוחה והעדה מטעם הקרן הודתה שאין לה ידיעה האם התקבל אצל המנוחה. כמו כן נטען כי ממילא לא ניתנה על ידי קג"מ תשובה ברורה לשאלת חודש הזכאות הראשון של המנוחה לקצבה, ומתי חלה תקופת 60 הימים בעניינה בהתחשב בתיקון לחוק גיל פרישה. לעמדת המערערים, בין אם הוקדם גיל הפרישה של המנוחה ובין אם לאו, כיוון שהחלת השינוי בתקנון האחיד בקרן אירעה לכל המוקדם בחודש מרץ 2017 תקופת 60 הימים לא תמה במועד פטירת המנוחה.

הקרן

12. הקרן טוענת כי קבלת התביעה משמעה להורות לה לפעול בניגוד להוראות התקנון האחיד הקובע את זכויות וחובות העמיתים בקרן והמתווה את סמכותה. לטענת הקרן אין מחלוקת כי לא התקיימו בעניינה של המנוחה התנאים המצטברים הקבועים בתקנה 48 לתקנון האחיד המאפשרים למבוטח לוותר על זכותו לקבלת קצבת זקנה חודשית חלף משיכת הכספים שנצברו בחשבונו בסכום חד פעמי, וכי המנוחה כלל לא הגישה בקשה למשיכת הכספים. טענות המערערים לפיהן המנוחה גמרה בדעתה למשוך את הכספים וכי נפל פגם באופן התנהלותה של קג"מ נדחו בקביעותיו העובדתיות של בית הדין האזורי שעוגנו בחומר הראיות שעמד לפניו. כך, נפסק כי המנוחה התלבטה לגבי משיכת הכספים והמשמעויות שיש לכך מבחינת מיסוי בהשוואה לקבלת קצבה חודשית, כי המנוחה קיבלה מהקרן בהזדמנויות שונות מידע רלוונטי בעניין זכאות זו, וכי ידעה היטב כי חלון הזמן למימושה הוא מוגבל. חלון זמן זה, טוענת הקרן, נסגר זמן רב לפני פטירת המנוחה, בתקופה בה הוכח כי המנוחה תפקדה ודאגה לענייניה, ובמועד בו הלכה המנוחה לעולמה עמדה לה הזכות לקבלת קצבת זקנה בלבד. בהקשר זה נטען כי טענת המערערים לפיה המועד להגשת בקשה למשיכת כספים טרם חלף במועד פטירת המנוחה היא חסרת שחר, שכן לפי חוק הפיקוח שינוי גיל הפרישה בחוק מוחל ישירות על התקנון האחיד. שינוי זה שארע בענייננו בינואר 2017 הוביל להקדמת חודש הזכאות לקצבה

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

של המנוחה לחודש פברואר 2017, כפי שנמסר למנוחה בעת ביקורה במשרדי הקרן בחודש זה. בעת פטירתה הייתה אפוא המנוחה בגיל קצבת זקנה ובמעמד של פנסיונרית.

13. בנסיבות אלה, טוענת הקרן, הן תקנה 48 והן תקנה 49 לתקנון הקרן אינן רלוונטיות בעניינה של המנוחה. תקנה 48 מפרטת את התנאים למשיכה חד פעמית של הכספים המצויים בחשבונו של מבוטח, ואין חולק כאמור לעיל כי המנוחה לא עמדה בתנאים אלה. תקנה 49 שכותרתה "החזרת כספים במקרה בו אין זכאות לקצבה" מתייחסת בתקנת משנה 49(ה) לזכאות יורשיו של מבוטח שלא הייתה לו בחייו זכות לקצבה, או שבמועד פטירתו היה זכאי לבצע משיכת כספים במקום קצבה, לקבל סכום חד פעמי מהקרן. שני תנאים אלה אינם מתקיימים בעניינה של המנוחה, אשר הייתה במעמד של פנסיונרית במועד פטירתה, ולא הייתה זכאית למשוך את הכספים מחשבונה אלא לקבל קצבה בלבד. קבלת טענות המערערים תוביל לתוצאה מוקשית בגדרה יהיו יורשי המנוחה בעלי זכויות טובות יותר מאלה שעמדו בפני אדם המנוחה.

14. הקרן מוסיפה וטוענת כי אין שחר לטענת ההפליה שהעלו המערערים ואין מקום לאנלוגיה בין הנסיבות בענייננו לעניין ניב. בעניין ניב דובר במעסיק (ולא בקרן פנסיה) שנקט ביחס מפלה והעניק לעובד הטבות פרישה עודפות על פני אלה שהעניק לעובדת. בענייננו, להבדיל, המדובר בזכות האישה לפרוש מעבודתה ולקבל קצבת זקנה כחמש שנים לפני גיל פרישת חובה, שמקורה בהסדר שנקבע על ידי המחוקק ומבטא את התכליות השונות שראה לנגד עיניו, ואשר מהווה הטבה לאישה ולא קיפוח.

עמדת הממונה על שוק ההון ותשובת בעלי הדין

15. לאחר הדיון בפנינו מצאנו מקום לקבל את עמדת הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון (להלן – הממונה על שוק ההון או הממונה) ביחס לסוגיות המשפטיות שעלו בערעור ולקיים דיון משלים. לטענת הממונה אין חולק כי התיקון לחוק חל על גיל הפרישה של המנוחה מיום כניסתו לתוקף בחודש ינואר 2017 בהתאם להוראות חוק הפיקוח המורות כי תיקון בחוק גיל פרישה חל באופן ישיר על התקנון האחד. לפיכך, חודש הזכאות הראשון של המנוחה לקבלת קצבת זקנה הוא חודש ינואר 2017 ואת תקופת 60 הימים יש למנות ממועד זה. לעניין מעמדה של המנוחה בעת

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

פטירתה טען הממונה כי המנוחה הייתה פנסיונרית וכי הפרשנות הרואה בה מבוטחת אינה עולה בקנה אחד עם הוראות התקנון האחיד ותכליתו. לפי הוראות אלה די בעצם זכאותו של מבוטח לקבל קצבת זקנה כדי לשנות את מעמדו ממבוטח לפנסיונר, אלא אם דחה באופן אקטיבי את מועד יציאתו לקצבת זקנה לפי תקנה 14 לתקנון או הגיש בקשה למשיכת כספים בהתאם לתקנה 48. לטענת הממונה עמדה זו אושרה בפסיקת בית הדין הארצי (עי"ע (ארצי) 13-11-57896 המר – **מקפת מרכז לפנסיה ותגמולים אגודה שיתופית בע"מ** (11.11.2014)).

16. הממונה מוסיף ומציין כי האפשרות למשיכה חד פעמית של הכספים הצבורים בקרן מהווה חריג לכלל של קבלת קצבת זקנה ועל כן נועדה תקנה 48(ב) לקבוע מועד מפורש שלאחריו לא תתאפשר משיכת הכספים. פרשנות המערערים לפיה עמית שאינו מקבל קצבת זקנה ואינו משלם דמי גמולים לקרן הוא במעמד של מבוטח המחזיק בזכות בלתי מוגבלת בזמן למשיכת הכספים, אינה עולה בקנה אחד עם התכלית של קרן הפנסיה והעקרונות עליהם היא מבוססת. לפי עקרונות אלה סך משאביה של הקרן הוא פועל יוצא של ההפקדות שנעשו עבור כלל העמיתים (בתוספת התשואה שהושגה בגינן ובניכוי הוצאות הניהול), והתחייבויות הקרן לעמיתיה מבוססות על עיקרון ההדדיות לפיו עמיתים בעלי תוחלת חיים קצרה מהממוצעת מסבסדים עמיתים המאריכים ימים. מתן זכות בלתי מוגבלת לעמית למשיכת כספים שתמומש בהתאם לשיקולי רווח או תועלת (למשל בנקודות של חשיפת העמית לסיכון, כמו מחלות קשות) תפגע לפיכך ביציבות האקטוארית של הקרן ובזכויותיהם של העמיתים האחרים.

17. **בתגובה לעמדת הממונה על שוק ההון** טענו המערערים כי אין תוחלת לטענות בדבר מצבה הכספי והאקטוארי של קרן הפנסיה הוותיקה וחבויותיה ביחס לכלל המבוטחים, שעה שההליך נסוב על כספים שנצברו בקרן עבור המנוחה ועל חשבונה, באמצעות ניכויים שנעשו ממשכורתה במשך 38 שנים ומהפקדות מעסיקה. עמדת הממונה ביחס לכספים אלה, מהם לא קיבלה המנוחה מאום, מבטאת את אטימות הממונה והתעלמותו מכך שהכספים הניתנים למשיכה הם כספי העמית עצמו שנצברו לאורך שנות עבודתו (בניגוד לגמלאות המשולמות מכספי העמיתים כולם). כן טוענים המערערים בין היתר, כי עמדת הממונה לפיה יש לראות במנוחה פנסיונרית הגם שכלל לא הגישה בקשה לקבלת קצבה (בשונה מעניין המר) מנוגדת

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

ללשון המפורשת של התקנון האחיד, ומהווה פגיעה חמורה בזכות היסוד החוקתית של אישה לבחור את מועד פרישתה מבלי שניתן להגדירה כפנסיונרית בניגוד לרצונה קודם לגיל 67.

פסק הדין בעניין ינקוביץ

18. לאחר הדיון בערעור וסמוך להשלמת כתיבת פסק דינו ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין רחב יריעה בסוגית הזכות בכספי פנסיה של אדם שהוכרז כחדל פירעון ונפטר בטרם ניתנו הוראות בית במשפט של חדלות פירעון על כספים אלה (ע"א 8990/22 מנורה מבטחים פנסיה וגמל בע"מ נ' ינקוביץ (26.6.2025)). להלן – **פסק דין ינקוביץ**). בפסקאות 51 – 56 לחוות הדעת העיקרית בפסק דין **ינקוביץ**, אליה הצטרפו השופטים האחרים, דן השופט ע' גרוסקופף בהרחבה ב"טיב הזכות בכספי הפנסיה". סברנו כי על פני הדברים יתכן שלפסק דין **ינקוביץ** השלכות על המחלוקת שבפנינו ואפשרנו לצדדים להתייחס בקצרה להשלכות אלה.

19. לעמדת המערערים יישום פסק דין **ינקוביץ** על עניינם משמעו כי עם פטירת אמם שהייתה במעמד מבוטחת, זכותם כיורשים טובה משלה ומשכך סוגיית הפנייה לקרן בתוך 60 הימים אינה רלוונטית, שכן גם אם בפטירתה המנוחה לא הייתה זכאית למשוך את הכספים יורשיה זכאים לעשות כן.

20. הקרן גורסת כי זכות היורשים אשר התגבשה עם פטירת המנוחה היא קבלת הקצבה לה הייתה זכאית המנוחה. לטענתה פסק דין **ינקוביץ** אינו דומה לעניינינו ואין ללמוד ממנו על המקרה דנן בו פטירת המנוחה לא שינתה את המצב שכן זכותה למשיכת הכסף פקעה עוד בחייה.

21. הממונה הצטרף לעמדת הקרן והוסיף כי בעניינינו האירוע המזכה הוא הגעת המנוחה לגיל קצבה כך שאי הגשת הבקשה למשיכת כספים או לדחיית יציאתה לקצבה, כמוה כמימוש זכאותה של המנוחה לקצבה. בפסק דין **ינקוביץ** נקבע כי הנהנים אמנם זכאים לכספי הפנסיה, אך זאת לאורם של תנאי ההסדר הפנסיוני ואילו בעניינינו בשל תנאי התקנון האחיד המערערים אינם זכאים לקבלת הכסף בסכום חד פעמי כשם שאינם זכאים לקצבה.

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

דיון והכרעה

תמצית ההכרעה, דרך הילוכה והערות מקדימות

22. לאחר שבחנו את טענות הצדדים בכתב ובעל פה, עמדת הממונה על שוק ההון וכלל חומר התיק הגענו לידי מסקנה כי אין מנוס מדחיית הערעור.

23. בפסק דיננו להלן נציג בפתח הדברים את נקודת המוצא לדיון לפיה "ככלל, תכליתה של קרן הפנסיה היא תשלום קצבאות באירועים מזכים ולא תשלום של סכומים חד פעמיים" (עניין גולדשטיין) ואת הוראות תקנות 48 ו- 49 לתקנון האחיד המאפשרות בנסיבות המוגדרות בהן חריגה מנקודת המוצא דלעיל. בטרם נידרש לפרשנותן של תקנות אלו, נבחן את הטענות ה"חוץ תקנוניות" של המערערים, שבמוקדן טענת ההפליה המגדרית הנובעת מגיל הפרישה המוקדם של נשים לעומת גברים וטענת מניעות שהוכרה בנסיבותיו של עניין גולדשטיין, שמצאנו לדחותן. בהמשך נעמוד על ההבחנה בין הזכות המוקנית למבוטח, טרם הפך לפנסיונר, להגיש בקשה למשיכת כספים מקרן פנסיה ותיקה לפי תקנה 48 לתקנון לבין הזכות להחזרת כספים "במקרה בו אין זכאות לקצבה" לפי תקנה 49 לתקנון, ונבהיר מדוע הגענו לידי מסקנה לפיה המערערים אינם זכאים למשיכת הכספים.

24. נקדים ונעיר, כעולה בין היתר מסקירת טענות המערערים בפני בית הדין האזורי ובערעור, כי במהלך ההתנהלות המשפטית חל במידה רבה שינוי בטיעון המשפטי ובדגשים שהוצגו על ידי המערערים, אך בהינתן הזכויות שעומדות על הכף וכן היבטים של ניסוח שאינו מיטבי של התקנון האחיד כפי שנפרט בפסק הדין, בחנו את כל טענות המערערים לגופן. עוד נציין בהקשר זה כי לנוכח מסקנותינו וטעמיהן לא נדרשנו להכריע בשאלות שנדונו בהרחבה בדיון בפנינו בדבר היחס בין מועד כניסתו לתוקף של התיקון לחוק לבין מועד כניסתו לתוקף של התיקון לתקנון האחיד לעניין גיל הפרישה של המנוחה ובשאלה האם הפכה המנוחה מ"מבוטחת" ל"פנסיונרית" ביום הגיעה לגיל הפרישה או במועד אחר כלשהו לפני פטירתה. אף השלכות פסק הדין בעניין ינקוביץ לא נדרשו לפסק דיננו והן תידונה בהליך המתאים.

המסגרת הנורמטיבית

25. בסמוך לפני הגשת תביעת המערערים לבית הדין האזורי ניתן פסק דיננו בעניין ויזל. אף בעניין ויזל הוגשה תביעת ילדי מבוטח בקרן שבהסדר, אשר נפטר לאחר "מחלה

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

סופנית" של מספר חודשים, למשיכת הכספים שהופקדו על ידו. וזאת, חלף זכאות לתשלום קצבת שאירים (בענייננו: קצבת זקנה) לרעייתו שהיתה במצב סיעודי עקב פגיעה בלתי הפיכה בגזע המוח ונפטרה זמן קצר לאחר פטירתו – כצפוי, לטענת היורשים שם - עוד בטרם מומשה בפועל זכאותה לקבלת קצבת השאירים. בעניין ויזל סקרנו בהרחבה רבה את תכליתן של קרנות פנסיה ותיקות ומאפייניהן (פסקאות 18 – 26 וכן פסקאות 38 – 39), תוך ביאור "כללי המשחק" והתפיסה הפטרנליסטית כמתחייב מהרציונאליים של הביטוח השיתופי בקרנות הפנסיה הוותיקות וכעולה מפסיקתו הענפה של בית הדין. באותה פרשה נאלצנו לקבוע כי "אין מנוס" מקבלת ערעור קרן הפנסיה וציינו כי "תוצאת פסק דיננו קשה למשיבים. עם זאת, היא עולה בקנה אחד עם עקרונות הביטוח השיתופי בקרנות הפנסיה ועם תכלית ההסדר הפנסיוני באמצעותן", שהיא כפי שהובהר לעיל "תשלום קצבאות באירועים מזכים של יציאה ממעגל העבודה מטעמי גיל, פטירה או נכות, ולא תשלום של סכומים חד פעמיים" (ע"ע (ארצי) 16-10-18472 פרנבך - מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ. פסקה 9 והאסמכתאות שם (26.8.2019). להלן – עניין פרנבך [כל ההדגשות בפסק הדין הוספו – ר.פ.]).

26. עם זאת, התקנון האחיד מאפשר (או מחייב) משיכה והחזרה של כספים במספר נתון של מצבים המפורטים בתקנות 48 ו- 49 לתקנון:

48. משיכת כספים:

- א. מבוטח או מבוטח לשעבר רשאי למשוך כספים שנצברו בחשבון בקרן, ובלבד שהתקיימו כל התנאים האלה:
 - (1) המבוטח או המבוטח לשעבר הגיש לקרן בקשה למשיכת כספים שנצברו בחשבון וצירף לה כתב ויתור, בטופס שהכניח לכך הנהלת הקרן, בו הוא מוותר על זכאותו לקבלת קצבה כלשהי מהקרן;
 - (2) נותקו יחסי עובד ומעביד בין המבוטח לבין מעבידו;
 - (3) המבוטח לא קיבל מהקרן קצבת נכות במשך תקופה של 12 חודשים או יותר או עבור חודש אחד או יותר במהלך התקופה של 60 חודשים לפני חודש הזכאות הראשון שלו לקצבת זקנה;
 - (4) במועד הגשת הבקשה המבוטח אינו מקבל קצבת נכות או קצבת זקנה מקרן ותיקה אחרת שבהסדר;
 - (5) מבוטל.
 - (6) התקיימו לגבי המבוטח תנאי הזכאות המפורטים בנספח ו' לתקנון.
- ב. על אף האמור בסעיף קטן (א), מבוטח שהחל לקבל קצבת זקנה מהקרן או שחלפו למעלה משישים ימים מחודש הזכאות הראשון שלו לקצבת זקנה או שישים ימים מהמועד בו נותקו יחסי עובד ומעביד בין המבוטח לבין המעביד האחרון שביטח אותו בקרן, לפי

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

ה. נפטר מבוטח, למעט נכה שהיה זכאי לקבלת קצבת נכות מהקרן או מקרן ותיקה אחרת שבהסדר במועד בו נפטר, ואין לו שאירים – יהיו יורשיו של המבוטח על פי כל דין – זכאים לקבלת סכום חז פעמי מהקרן שיחושב על פי נוסחת ערכי פדיון כאמור בנספח ה' לתקנון".

[הציטוט הוא ממהדורה אחת עשרה של התקנון האחיד המעודכנת לחודש מאי 2017, אשר עמדה בתוקף במועד פטירת המנוחה, אך יובהר כי לא חל שינוי בסעיפים אלה החל ממועד פרישת המנוחה מעבודתה בבנק ועד למועד כתיבת פסק דינו].

27. נקדים ונבהיר, ללא צורך בהרחבה משהדברים אינם שנויים במחלוקת, כי המנוחה היתה בגדר "מבוטח" כל עוד הועברו בגינה דמי גמולים לקרן וכי אין חולק כי הפכה ל"מבוטח לא פעיל" (אשר בניגוד ל"מבוטח לשעבר" - המוגדר בתקנון האחיד כ"מי שרשומה לזכותו בקרן יתרה כספית חיובית ואינו מבוטח או פנסיונר" - אף הוא בגדר "מבוטח") שלושה חודשים לאחר סיום עבודתה בבנק. עוד יצוין כי במועד פטירת המנוחה מלאו לכל ילדיה 21 שנים והם עמדו ברשות עצמם, כך שלא היו לה "שאירים" כהגדרתם בתקנון האחיד (ראו: עניין פרנבך. פסקה 7). המחלוקת בין בעלי הדין, אשר התחדדה בשלב הערעור, היתה האם בעקבות הגעת המנוחה לגיל פרישה היא הפכה מ"מבוטח" ל"פנסיונר".

הטענות החוץ תקנוניות

הפליה

28. המערערים טוענים כי עמדת הקרנות שבהסדר לפיה מבוטחת שהגיעה לגיל הזכאות לפנסיה זקנה היא "פנסיונרית", היא עמדה מפלה המנוגדת לסעיף 4 לחוק גיל פרישה לפיו הגיל שבו ניתן לחייב עובד או עובדת לפרוש מעבודתם הוא גיל 67. לטענתם כפי שחוק גיל פרישה מקנה לעובדת טווח של מספר שנים בין גיל הזכאות לפרישה לגיל פרישת חובה, כך יש להקנות למבוטחת "זכות יתר" להודיע לקרן הפנסיה על רצונה לממש את זכות הפרישה בתוך טווח הגילאים. אין לראות לפיכך את המנוחה כפנסיונרית, ככל שלא הגישה בקשה לקבלת קצבת זקנה, לפני גיל פרישת חובה. המערערים מוסיפים ומפנים לזכות הבחירה של האישה כמפורט בפסק הדין בעניין ניב שדן בשאלה עד מתי ישלם המעסיק תשלומי פרישה מוקדמת.

29. הקרן טוענת כי יש להבחין בין גיל הזכאות לפרישה מעבודה, המעוגן בסעיף 3 לחוק גיל פרישה, לבין גיל פרישת חובה המעוגן בסעיף 4 לאותו חוק. לגישתה עניינו של סעיף 3 לחוק גיל פרישה הוא "בגיל שבו עובדים זכאים להתחיל לקבל קצבה

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

בהתאם להוראות תקנון הקרן" וכי הזכות אשר נקבעה בחקיקה ראשית "היא הטבה לנשים ואין בה משום אפליה או קיפוח". עוד טוענת הקרן כי פסק הדין בעניין **ניב** עוסק בהטבה של מעסיק ולא של קרן פנסיה ומפנה לקביעות בעניין **ברימה** (ע"ע (ארצי) 16430-09-19 **ברימה** – **מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ** (14.5.2020). להלן – עניין **ברימה**) אשר אף בו הועלו ונדחו טענות להפליה מגדרית בתקנון האחיד.

30. דין טענת ההפליה להידחות. בפתח הדברים נציין כי אין בידנו לקבל את טענת הקרן לפיה סעיף 3 לחוק גיל פרישה קובע באופן פוזיטיבי מה הוא גיל הפרישה לגמלה המשולמת על ידי קרן פנסיה. הטעם לכך הוא כי הסעיף מדבר ב"גיל שבהגיעו אליו זכאי אדם לפרוש מעבודתו בשל גילו ולקבל, בהתקיים התנאים הקבועים לכך על פי דין או הסכם, גמלה בשל פרישתו מעבודתו ...". ואולם, בעוד שבתקנוני קרנות הפנסיה שקדמו לתקנון האחיד התגבשה הזכות לקבלת קצבה רק במועד הפרישה ממקום העבודה (ראו לדוגמה סעיף 22 להלכות הגמלאות של קג"מ (מהדורת 1982): "חבר שפרש מעבודתו בגיל הפרישה, או לאחר מכן ... יהיה זכאי לקבל פנסיית זיקנה מהקרן כל ימי חייו ..."; ראו גם תקנה 24(ד)(3) למהדורת 11/2001 של תקנות קרן פנסיה מקיפה לעמיתים ותיקים של מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ), התקנון האחיד אינו מתנה קבלת קצבת זקנה בפרישה מהעבודה (ראו: סעיף 9 לתקנון האחיד).

31. עם זאת, טענת המערערים לפיה יש להעניק לנשים "זכות יתר" (כלשונם) נסמכת על היקש מהסדר בחקיקה ראשית שעניינו ההבחנה ספציפית לעניין מועד גיל פרישת רשות וגיל פרישת חובה מעבודה המיטיב עם נשים. אף בפסק הדין בעניין **ניב**, העוסק במערכת היחסים שבין מעסיק לבין עובדיו, אין כדי לסייע למערערים. בנסיבות עניין **ניב**, העניק המעסיק לעובדים גברים שפרשו בפרישה מוקדמת מעבודתם בקופת חולים זכויות כספיות עדיפות על זכויות הנשים הפורשות. אף אם היה היגיון כלכלי בהבחנה המגדרית שנערכה מנקודת ראות חיצונית, אזי אין להקיש בין מערכות יחסי עבודה לבין מערכת תקנונית, וכפי שנפסק בדעת הרוב מפי השופט מ' חשין "אכן, העובדה שתקנון קג"מ מבדיל בין עובדת לבין עובד אין בה כדי לאצול על זכויותיה של העובדת כלפי קופת חולים" (שם, עמ' 681) ולהקנות למעסיק את הזכות להפלות לרעה על רקע מגדרי.

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

32. יתר על כן, ההסדר התקנוני המאפשר לנשים לממש את זכות הפנסיה בגיל מוקדם מגברים, בין אם בבסיסו "תפיסות סטריאוטיפיות" שיש לפעול לעקירתן מן השורש ובין אם 'נתונים אמפריים מחקריים' (ראו: עניין ברימה. פסקה 33), הוא הסדר מיטיב שאין לו פתרון נקודתי (שם. פסקה 30) והוא מהווה חלק מ"בעיה רב קודקודית" שהסדרתה נכון שתבצע, במידת האפשר, במגרש החקיקתי בעקבות השיח הציבורי הער בסוגיה, וראוי כי ההתערבות השיפוטית בה תהיה מתונה" (שם. פסקה 35). לדברים אלה משנה תוקף בנסיבות העניין בהן בעקבות ההסדרה המיטיבה עם נשים, באופן משמעותי מאד, של הזכות המהותית לקבלת קצבה, נפגעת במידת מה הזכות המשנית למשיכה חד פעמית של הכספים, במובן זה שגם מבוטח וגם מבוטחת רשאים לממש זכות זו בהודעה של עד שישים ימים מחודש הזכאות הראשון, אך במקרה הרגיל (ובכפוף לתקנה 14 לתקנון האחיד) מועד הזכאות הראשון של מבוטח הוא מספר שנים לאחר מועד הזכאות הראשון של מבוטחת. יוער כי המערערים לא טענו כי יש להשוות את מועד הזכאות הראשון של מבוטחת לקבלת קצבה לכלל המבוטחים אלא כי יש לאפשר למבוטחות לממש את זכות המשיכה (מבלי שניתנה הדעת על השאלה אם במקביל תעוכב הזכאות לקבלת קצבה) עד להגיען לגיל פרישת חובה.

טענת המניעות

33. המערערים טוענים כי מהטעמים שפורטו בתביעתם (ראו: פסקה 7 לעיל) הקרן מנועה מלטעון כי יורשי המנוחה אינם זכאים לקבלת ערך הפדיון של הכספים הצבורים בקרן. את עיקר יהבם משליכים המערערים על פסק הדין בעניין גולדשטיין, בו נתקבלה תביעת יורש של מבוטח בקרן שבהסדר למשיכת כספים, מכוח דיני ההשתק והמניעות, חרף אי הגשת בקשת משיכה טרם פטירת המבוטח כשבעה חודשים לאחר הגיעו לגיל פרישה. בעניין גולדשטיין נפסק כי לא עלה בידי הקרן להרים את הנטל ולשכנע כי נשלחה למבוטח המנוח של קרן שבהסדר הודעה המפרטת את זכויותיו כמצוות תקנה 41 ללא לתקנות מס הכנסה, אשר כותרתה "מתן ידיעות והסברים לעמיתים" ("ההודעה הסטטוטורית" כהגדרתה בפסק הדין). בין היתר הובהר כי בנסיבות אותו מקרה לא פורטה כתובת כלשהי בהודעה הסטטוטורית, כך שנסתרה חזקת המסירה לפי סעיף 57ג. לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971, וכי היתה קיימת בעייתיות בכל הקשור לנתוני המנוח

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

במערכות הממוחשבות של הקרן. בשולי פסק הדין הודגש כי "החלת דיני השתק והמניעות כפופה למכלול נסיבות העניין, ובהן, מבלי למצות, קיומו של קשר ישיר בין התנהלותה של קרן הפנסיה לבין הנזק שנגרם למבוטח או למי מטעמו" (פסקה 16).

34. ענייננו שונה. מהממצאים העובדתיים בפסק דינו של בית הדין האזורי, הנתמכים בין היתר מתרשומות מתוארכות בכתב ידה של המנוחה ותרשומות של הקרן, עולה כי חזקת ההמצאה לפי פקודת הראיות של ההודעה הסטטוטורית לא נסתרה. נזכיר, כי בעניין גולדשטיין הובהר כי "בהיעדר הסדר ספציפי שונה לא מוטלת על השולח חובה להוכיח באופן פוזיטיבי כי דבר הדואר נתקבל אצל הנמען ודי בהוכחת המשלוח על מנת להעביר את הנטל לנמען" (פסקה 8). מכל מקום הן מקביעות בית הדין האזורי והן מחומר הראיות עולה כי המנוחה היתה מודעת לזכויותיה ולצמתי קבלת ההחלטות בפניהן ניצבה וכי לא הוכח כי לאחר אבחון מחלתה ביום 23.4.2017 נבצר ממנה לפעול למימוש זכויותיה. טענה נוספת שהועלתה היא לעניין השלכות הקדמת גיל הפרישה, בה נדון בהמשך הדברים לאחר הבהרת תנאי הזכאות תוך שנרחיב ונפרט לעניין הבירורים שערכה המנוחה, אך נקדים ונציין כי לא מצאנו כי לטענה על הקדמת המועד ממש בנסיבותיה של המנוחה.

35. בעניין ויזל, נדחתה טענת המניעות, חרף ההנחה לפיה קרן הפנסיה אכן הפרה את חובתה להמציא למבוטח המנוח הודעה סטטוטורית, מהטעם ש"העניין שבפנינו חסר את המובהקות שניתן היה לאתר בעניין גולדשטיין. לסוגיה האם המנוח היה מורה על משיכת כספים, תוך שהוא מותיר את רעייתו ללא פנסיה, לא ניתן לתת תשובה במידת וודאות קרובה" (שם). פסקה 37 וראו בהרחבה גם פסקאות 31 – 36). כך, וביתר שאת, אף בענייננו. המנוחה ערכה בירורים תכופים ביחס לזכויותיה, היתה מודעת למועד פרישתה והתלבטה בין החלופות השונות. משכך, נסיבות העניין שבפנינו, כנסיבות בעניין ויזל, חסרות את המובהקות שניתן היה לאתר בעניין גולדשטיין.

36. הנה כי כן דינן של "הטענות החוץ תקנוניות" להידחות.

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

תקנה 48 – משיכת כספים על ידי מבוטחים, מבוטחים לשעבר ויתומים בגירים

הזכאים ותנאי המשיכה

37. תקנה 48 לתקנון האחיד, אשר כותרתה "משיכת כספים", מפרטת שלוש קטגוריות של זכאים למשיכת כספים: מבוטח, מבוטח לשעבר ויתומי מבוטח שנפטר.

38. טרם נדון בטענות המערערים בדבר זכותם להיכנס לנעלי המנוחה ולתת הוראה למשיכת כספים בכשירותה כ"מבוטח", נתייחס לשתי הקטגוריות הנוספות:

"מבוטח לשעבר" – מבוטח לשעבר מוגדר בפרק ההגדרות בתקנון האחיד כ"מי שרשומה לזכותו בקרן יתרה כספית חיובית ואינו מבוטח או פנסיונר". הכוונה במקרה הרגיל למי שמשך חלק מהכספים שהופקדו על שמו ואיבד את זכאותו לקבלת קצבה. ממילא, משאין הוא זכאי לקצבה הוא זכאי להחזרת כספים. נציין כי נוסחת החזרה משופרת מפורטת בתקנה 49(ב) לתקנון האחיד בגין מי שהפך למבוטח לשעבר עוד בטרם נכנס לתוקף פרק 1ז לחוק הפיקוח.

יתומים בגירים – "יתום" הוא ילדו של המבוטח או הפנסיונר (כולל ילד מאומץ וילד חורג בנסיבות מוגדרות) אשר במועד הפטירה טרם מלאו לו 21 שנים או שהוא "אינו עומד ברשות עצמו" (ראו לעניין זה: עניין **פרינבך**, פסקה 7). יתומים זכאים לקבלת קצבת שאירים עד שהם מפסיקים להיות "יתומים" לפי ההגדרה בתקנון האחיד (במקרה הרגיל שבו מדובר ביתומים העומדים ברשות עצמם - כאשר מלאו להם 21 שנים). בנסיבות בהן אין למבוטח או לפנסיונר שאירים נוספים (בן זוג או הורה) ולצעיר היתומים מלאו כבר 18 שנים (להלן – **יתום בגיר**) ניתנת ליתומים הבגירים הזכות לבחור במשיכת כספי ההורה שנפטר חלף קבלת קצבת שאירים לתקופה קצרצרה (שאורכה המרבי מזכה ב- 36 קצבאות והמזערי בקצבה אחת) המסתיימת עם הגעת צעיר היתומים הבגירים לגיל 21.

39. בענייננו, המנוחה היתה בגדר "מבוטח לא פעיל", שהוא "מבוטח" לפי התקנון האחיד, ולא היו לה "יתומים", בניגוד לטענה חלופית שהועלתה בעל פה על ידי בא כוחם לקראת תום הדיון בערעור, כהגדרתם בתקנון, מאחר שבעת פטירתה גילו של צעיר ילדיה עלה על 21 וכל הילדים (המערערים) עמדו ברשות עצמם. עלינו לבחון לפיכך האם התקיימו התנאים למשיכת הכספים לפי תקנה 48(א) לתקנון האחיד.

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

40. תקנה 48(א) לתקנון האחיד מפרטת את התנאים המצטברים למשיכת כספים מהקרן על ידי מבוטח. אין חולק כי התנאים המפורטים בתקנות משנה (א)(1) עד (א)(4) (ותק של 120 חודשי חברות; ניתוק יחסי העבודה עם מעסיקו; אי קבלת קצבת נכות בעיתוי ובתקופות שהוגדרו; אי קבלת קצבת זקנה או נכות מקרן אחרת שבהסדר) התקיימו. המחלוקת בין הצדדים מתמקדת בשתי שאלות שלובות. האחת, האם מלכתחילה יש לראות במנוחה - שהגיעה לגיל הזכאות לקבלת קצבת זקנה אך לא הגישה בקשה לקבלת קצבת הזקנה בפועל וממילא גם לא קיבלה בחייה תשלומי קצבה - כ"מבוטחת" שחלה בגינה תקנה 48(א) לתקנון האחיד ("מבוטח או מבוטח לשעבר רשאי למשוך כספים..."). השניה, חלות התנאי השולל את הזכאות בסעיף משנה (ב) לתקנון האחיד במקרה שבו בקשת המשיכה לא הוגשה בתוך "שישים ימים מחודש הזכאות הראשון... לקצבת זקנה".

הערת ביניים – השלכות תיקון חוק גיל פרישה

41. מטעונו המערערים עולה כי לגישתם תיקון התקנון האחיד בסמוך להגיעה של המנוחה לגיל 62 מקנה למערערים זכות להיכנס לנעלי המנוחה ולתבוע בכשירותם כדורשיה את משיכת הכספים. בכתב התביעה שהוגש על ידי המערערים לא צוינו כלל "גיל קצבת זקנה" ו"חודש הזכאות הראשון לקצבת זקנה" ולא צוינה עובדת התיקון לחוק. הנחת המערערים בכתב התביעה היתה כי אכן הוחמץ המועד להגשת בקשת משיכה, אך עומדת למערערים בנסיבות המקרה טענת מניעות שנתקבלה בנסיבות דומות (כנטען) בעניין **גולדשטיין**. רק בסיכומי המערערים בבית הדין האזורי נטען כי "נדירותו המיוחדת של מקרה זה" נובעת מהקדמת גיל הפרישה על ידי הממונה על שוק ההון ובשלב מסוים של הדיון בערעור אף נטען כי המנוחה נפטרה בטרם חלפו שישים ימים מחודש הזכאות הראשון לקצבת זקנה.

42. בטרם תיבחן הטענה לגופה נפרט את המועדים הרלוונטיים לעניין הטענה:

- עד לתיקון לחוק מועד "גיל קצבת הזקנה" של המנוחה היה ביום 1.5.2017, כך ש"חודש הזכאות הראשון לקצבת זקנה" היה חודש יוני 2017 והמועד האחרון למתן הודעת משיכה היה בשלהי חודש אוגוסט 2017.
- ביום 22.12.2016 אישרה הכנסת את חוק ההתייעלות הכלכלית והחוק פורסם ברשומות ביום 29.12.2017 (ס"ח 2592). תוקפו של חוק ההתייעלות הכלכלית הוא מיום 1.1.2017.

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 28146-04-23

- לפי התיקון לחוק הועמד גיל הפרישה של המנוחה על 62.
 - ביום 7.2.2017 אישרה ועדת העבודה, הרווחה והבריאות של הכנסת (להלן – **ועדת העבודה**) את התיקון בתקנון האחיד בהתאמה לתיקון לחוק ובתוקף מיום 1.1.2017. כפועל יוצא מכך, "גיל קצבת הזקנה" של המנוחה היה 1.1.2017, כך ש"חודש הזכאות הראשון לקצבת זקנה" היה חודש פברואר 2017 והמועד האחרון למתן הודעת משיכה היה בשלהי חודש אפריל 2017 (בהערת אגב יוער כי בהודעה הסטטוטורית שנשלחה למנוחה ביום 13.11.2016 נכתב כי המועד האחרון להגשת בקשת משיכה הוא "עד 60 יום מתאריך הזכאות לפנסיית זקנה". ניסוח זה אינו מדויק).
 - ביום 9.2.2017 הורתה הממונה על שוק ההון למנהל המיוחד של הקרנות שבהסדר לעדכן בהתאם להחלטת ועדת העבודה ואישור שר האוצר את התקנון האחיד (להלן – **הוראת הממונה**).
43. לגישת הממונה על שוק ההון "בהתאם להוראות הדין, במועד בו נערך שינוי בחוק גיל פרישה, מוחל השינוי מכוח הוראות הדין על התקנון האחיד". הממונה נסמך בעמדתו על הוראות סעיף 78(ב)(8) לחוק הפיקוח הקובע כי "**הועלה גיל פרישה לפי כל דין, יועלה גיל הזכאות לקצבת אזרח ותיק בהתאמה**".
- אין בידנו לקבל את עמדת הממונה. התקנון האחיד מפנה לעניין גיל הפרישה לנספח א' לתקנון ולצ' לחוק גיל פרישה. אכן, בהיבט המעשי מועדי הפרישה המפורטים בנספח א' לתקנון היו זהים במהדורה התשיעית שקדמה לכניסת התיקון לחוק לתוקף ובמהדורה העשירית שיצאה בעקבות הוראת הממונה למועדים המפורטים בנספחים א' ו – ב' של חוק גיל פרישה. עם זאת, בניגוד לגיל הזכאות לקבלת קצבת אזרח ותיק מהמוסד לביטוח לאומי או להוראת סעיף 78(א)(2) לחוק הפיקוח שעניינו קרנות ותיקות שאינן בהסדר, לצ' קיימת "הצמדה אוטומטית" בין חוק גיל פרישה לבין הוראות התקנון האחיד (בהערת אגב יוער כי ההצמדה אליה הפנה הממונה היא לפי ניסוחה למקרה של העלאת גיל הפרישה אך לכאורה לא למקרה של הפחתתו).
- ואכן, בסעיף 78(ג) לחוק הפיקוח נקבע כי "**הממונה ... רשאי ... באישור שר האוצר ובאישור ועדת העבודה הרווחה והבריאות של הכנסת, לשנות את התקנון האחיד והשינוי ייכנס לתוקפו 30 ימים לאחר היום שבו נמסרה על כך הודעה לקרנות**

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

שעליהן הוא חל". כך אכן נהג הממונה. בהוראת הממונה צוין כי "מתוקף סמכותי לפי סעיף 78(ג) לחוק הפיקוח ... באישור שר האוצר ובאישור ועדת העבודה ... הריני להורות על תיקון לתקנון האחיד". הנה כי כן, התיקון לתקנון האחיד נכנס לתוקף ביום 11.3.2017 כפי שנטען בסיכומי המערערים בבית הדין האזורי, אך הוחל בדיעבד מיום 1.1.2017.

44. אילו המנוחה היתה הולכת לעולמה בתקופת הביניים שבין המועדים לעיל או אף בתקופה סמוכה שלאחר מכן היו עשויות להתעורר שאלות לעניין זכותם של המערערים להיכנס לנעלי המנוחה ולתבוע בכשירותם כיורשיה את משיכת הכספים בין כזכות תקנונית שסוכלה עקב הקדמת גיל הזכאות לזקנה (ולעניין זה אפשר שלניתוח המשפטי בעניין **ינקוביץ** תהיה תרומה להכרעה) ובין מכוח דיני המניעות וההשתק. ואולם נסיבות העניין שונות. המנוחה היתה מודעת לאפשרויות השונות שבפניה. לפי תרשומות בכתב ידה התלבטה טרם גילוי מחלתה בין קבלת קצבה, פדיון מלא או היוון. ביום 22.2.2017, כחודשיים לאחר קבלת התיקון לחוק, הגיעה (לא לראשונה – קיימות תרשומות על "שירות פרונטאלי" מהתאריכים 31.10.2016, 2.11.2016, 4.12.2016 ו- 7.12.2016) למרכז השירות של הקרן לקבלת קהל. לפי תרשומת של נציגת השירות בקרן "העמיתה היתה בקבלת קהל. ביקשה לברר את זכויותיה בקרן. נמסר הסבר – ילידת 01/1955. פרישה גיל 62/2017". יצוין כי אף למנוחה תרשומת מאותה פגישה ביחס להיוון אפשרי של חלק מהזכויות. עוד יוער כי לפי רישומי הקרן מיום 28.11.2016 "הוסבר לעמיתה נוהל יציאה לפנסיה ת' [תאריך – ר.פ.] תקנוני. הסבר על היוון וכן שגם משיכה זה עד 60 יום ממועד הפרישה התקנוני" [בשתי התרשומות סימני הפיסוק הוספו ותוקנו טעויות הקלדה – ר.פ.] במועד מוקדם יותר, 31.10.2016, צוין כי ניתן למנוחה "הסבר לגבי יורשים במקרה של אירוע מזכה, הוסבר לעמיתה נוהל משיכת כספים ובקשה לקצבת זקנה".

45. הנה כי כן, המנוחה היתה מודעת היטב לחלופות השונות העומדות בפניה. בנסיבותיה של המנוחה לא היה בהקדמת גיל קצבת הזקנה בתקנון האחיד, שאין חולק על תוקפה, כדי להאריך את המועד ממנו יש למנות את תקופת 60 הימים.

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

סיכום ביניים

46. המנוחה לא הגישה בנקודת זמן כלשהו בקשה למשיכת הכספים. טענת המערערים לפיה הקרן מנועה ומושקת בנסיבות העניין מלטעון לכך נדחתה בפסק דיננו לעיל. משכך דין תביעת המערערים למשיכת כספים מכוח תקנה 48 לתקנון האחיד להידחות.

תקנה 49 – החזרת כספים במקרה בו אין זכאות לקצבה

הזכאים

47. תקנה 49 לתקנון האחיד, שכותרתה "החזרת כספים במקרה בו אין זכאות לקצבה", עוסקת במספר מצבים של זכאות להחזרת כספים למבוטח, מבוטח לשעבר וכן ליורשי או לשאיירי מבוטח שנפטר. נציין בפתח הדברים כי אין הבדל בין ההיבט הכלכלי של המונח "משיכת כספים" בתקנה 48 למונח "החזרת כספים" בתקנה 49 ושניהם מופיעים בפרק י' לתקנון שכותרתו "משיכת כספים". ככל שקיימת הבחנה מסוימת אזי משיכת הכספים לפי תקנה 48 לתקנון מחייבת הגשת בקשה על ידי הזכאי למשיכה ואילו החזרת כספים בדרך כלל אינה מחייבת בכך (למעט החזרה לפי תקנה 49(ד)(2) שנוספה לתקנון האחיד בשנת 2010 ושובצה מטעם שלא הובהר בתקנה 49 חרף קיומה של הוראה דומה לעניין יתומים המופיעה בתקנה 48(ג) לתקנון).

48. המערערים משליכים יהבם על הוראת תקנה 49(ה) לתקנון האחיד, אך נציג גם את שלושת החלופות הנוספות בסעיף:

מבוטח שהגיע לגיל קצבת זקנה – רק אם המבוטח אינו זכאי לקבל קצבה מהקרן, בין משום שלא התקיימו בגינו התנאים בתקנה 9(2) לתקנון ובין מטעמים אחרים (להלן – **מבוטח לא זכאי**).

יורשי מבוטח בתכנית פנסיית יסוד – שמלכתחילה אינה מקנה כיסוי ביטוחי למקרי נכות ופטירה אלא זכות להחזרת כספים בלבד.

שאיירי מבוטח שנפטר – כאשר כל השאירים אינם זכאים לקבלת קצבת שאירים; אן בנסיבות שבהן לשאירים מוקנית זכות תביעה נגד רשות מוסמכת (כגון המוסד לביטוח לאומי) או כנגד מבטח בהתאם לחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975, כתוצאה מהאירוע המזכה בקצבה (פטירת המבוטח) ומופעל מנגנון של קיזוז התשלומים מהקצבה שבעטיו משולמות לשאירים "הלוואות" חלף

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

קצבאות (תקנות 25 ו- 26 לתקנון). הזכות להחזרת כספים חלף קבלת "הלוואות", המחייבות התחשבות שוטפת, כפופה לתנאים המפורטים בתקנה 49(ד)(2) ולהגשת בקשה מטעם כל השאירים וחתימה על כתב ויתור. נחזור ונציין כי חלופה זו לא נכללה מלכתחילה בתקנון האחיד ונוספה לו במהדורה השישית משנת 2010. 49. כמו כן עוסקת תקנה 49 בזכותם של מבוטח לשעבר ומבוטח לא זכאי לקבלת ערכי פדיון משופרים בנסיבות המוגדרות בסעיף.

פרשנות תקנה 49(ה) לתקנון האחיד

50. לנוחות הקורא נחזור ונצטט את תקנה 49(ה) לתקנון האחיד עליו משליכים המערערים את יהבם:

"החזרת כספים במקרה בו אין זכאות לקצבה

...
ה. נפטר מבוטח, למעט נכה שהיה זכאי לקבלת קצבת נכות מהקרן או מקרן ותיקה אחרת שבהסדר במועד בו נפטר, ואין לו שאירים – יהיו יורשיו של המבוטח על פי כל דין – זכאים לקבלת סכום חד פעמי מהקרן שיחושב על פי נוסחת ערכי פדיון כאמור בנספח ה' לתקנון".

51. בתמצית, נטען על ידי המערערים כי בתקנה 49 לתקנון שלושה תנאים להחזרת כספים:

הראשון, פטירת מבוטח;

השני, הנפטר לא היה זכאי לקבלת קצבת נכות (ראו תניה דומה גם בתקנות 48(א)(3), 49(ד)(1) ו- 49(ד)(2) לתקנון);
השלישי, לא היו לנפטר שאירים.

אין מחלוקת כי התנאי השני והשלישי התמלאו. המחלוקת סבה אפוא על השאלה האם במועד פטירתה היתה המנוחה "מבוטחת" או שמא "פנסיונרית" וטענות הצדדים והממונה נסקרו בהרחבה בפסק דיננו לעיל.

52. נעיר כי מצאנו טעם רב בטענת המערערים לפיה יש לראות במנוחה כמי שענתה על הגדרת "מבוטח" בתקנון, ולפיה:

"מבוטח – מי שהתקיימו בו כל אלה:

- (1) הוא הצטרף לקרן עד למועד הקובע [באוקטובר 2003 – ר.פ. ...];
- (2) רשומים לזכותו בקרן חודשי ביטוח;
- (3) הוא אינו פנסיונר".

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

53. אין חולק כי המנוחה הצטרפה לקרן לפני המועד הקובע ורשומים לזכותה חודשי ביטוח. משכך, יש לבחון האם התנאי השולל ("הוא אינו פנסיונר") חל. הגדרת "פנסיונר" בתקנון היא "מי שהקרן משלמת לו קצבת זקנה בהתאם להוראות התקנון". בפסק הדין בעניין פרנבך, שבו נבחנה זכות למשיכת כספים בנסיבות בהן התנאי המוקדם למשיכה היה ש"המבוטח לא קיבל מהקרן קצבת נכות במשך תקופה של 12 חודשים או יותר", עמדנו בהרחבה רבה על ההבחנה בין תשלום של קצבה לבין זכאות לקבלתה וציינו בין היתר כך:

"פרשנות מבטחים והממונה נעדרת כל עיגון לשוני בתקנון האחיד. תקנה 48(א)(3) מדברת על קבלה בפועל של קצבת נכות ("לא קיבל") ולא על הכרה בזכאות לקבלתה. יצוין, כי האבחנה בין קבלה בפועל של קצבה לבין עצם הזכאות לקבלתה אינה זרה לתקנון האחיד ומופיעה בין היתר בתקנות 48(ב) ו- 49(ה) לתקנון האחיד, שעניינם משיכה והחזרה של כספים, וכי המונח 'תנאי זכאות' מופיע שבע פעמים בתקנון האחיד, כך שחזקה על נסח התקנון האחיד שאילו התכוון למבחן זכאות, להבדיל ממבחן של קבלה בפועל, לא היה מתקשה לנסח באופן מתאים את תקנה 48(א)(3)" (פסקה 31).

דברים אלה יפים על פני הדברים אף לעניין פרשנות המונח "מבוטח".

54. ואולם, לטעמנו לא נדרשת כלל הכרעה בסוגית סיווגו של מבוטח שהגיע לגיל זקנה אך טרם החל לקבל קצבה מהקרן. בעניין פרנבך אף עמדנו על כללי היסוד בפרשנות תקנון קרן פנסיה, תוך הסתמכות על הפסיקה הענפה בסוגיה, וציינו כך:

"תקנות של קרן פנסיה יש לפרש 'בשלמותן ועל פי מטרתן' (דב"ע (ארצי) נא/7-6 זיו – מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בארץ ישראל, פד"ע כג 496, 493 (1991); מ' גולדברג "ביטוח עובדים בקרנות פנסיה – היבטים משפטיים" שנתון משפט העבודה ג' 93, 106 (1992)) ו"העובדה, שפסקה כלשהי בתקנות, כשלעצמה, עשויה להביא למסקנה שונה, אינה יכולה להביא לשינוי התוצאה" (דב"ע (ארצי) מד/4-6 פוזמנטיר – מבטחים בע"מ, פד"ע טז 249, 253 (1985)).

55. הוראת תקנה 49(ה) אינה מופיעה בחלל הריק. מיקומה הגאומטרי של התקנה, המהווה חלק מתקנה 49 לתקנון האחיד העוסקת הן לפי כותרתו (על משקלה הפרשני של כותרת סעיף, ראו: ע"א 8961/16 פלוני נ' המאגר הישראלי לביטוח חובה. פסקה 13 לחוות דעת השופט [כתוארו אז] יי עמית והאסמכתאות שם (14.6.2017)) והן לפי תוכנו, כפי שפורט לעיל, ב"החזרת כספים במקרה בו אין זכאות לקצבה".

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

"כרטיס הכניסה" לבחינת הזכאות להחזרת כספים לפי תקנה 49 לתקנון האחיד, להבדיל מהחזרתם בעקבות בקשת משיכה לפי תקנה 48 לתקנון, הוא אפוא היעד הזכאות מלכתחילה של הזכאים השונים בסעיף (מבוטח לא זכאי; מבוטח לשעבר; יורשים של מבוטח בתכנית פנסיית יסוד; שאירים שאין להם זכאות לקצבה; שאירים שיש להם זכאות להלוואה) לקבלת קצבה (למשקל הפרשני של ה"מיקום הגאומטרי" של הוראה ראו בין היתר: ר"ע 277/82 נירוסטה בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד לז(1) 826, 830 (1983); ע"ע (ארצי) 1629-05-19 מועצה דתית בית שמש - ביטון. פסקה 13 (30.8.2020); עב"ל (ארצי) 35137-05-12 חמאד - המוסד לביטוח לאומי (21.9.2015)).

56. בענייננו קובעת תקנה 16 לתקנון האחיד כי הקצבה תשולם בגין התקופה שהחל מחודש הזכאות הראשון לכל חיי המבוטח. אמנם על הזכאי לקצבה להגיש בקשה ל"הפעלת הזכות", אך בהתאם לתקנה 72 לתקנון אם זכאי הגיש בקשה לקבלת קצבה לאחר חודש הזכאות הראשון "ישולם לו סכום חד פעמי השווה לצירופן של כל הקצבאות עבור חודשי הזכות לקצבה החל מחודש הזכאות הראשון ועד מועד תחילת התשלום בפועל" תוך הצמדת הקצבאות למדד. החרג היחיד הוא במקרה שהוגשה בקשה לדחיית פרישה ולצבירת חודשי ביטוח נוספים (כנגד המשך תשלום דמי גמולים) לפי תקנה 14 לתקנון. הנה כי כן, כפי שנפסק בעניין המר, ללא קשר לעובדה לפיה באותו מקרה הוגשה בקשה לתשלום קצבה, "סעיף 49 לתקנון מדבר על החזרת כספים במקרה בו אין זכאות לקצבה. במקרה שלפנינו, קמה זכאות לקצבה, לכן סעיף זה לתקנון אינו רלוונטי למקרה שבפנינו" (פסקה 6).

57. יודגש, כי פרשנות שונה של הוראות התקנון האחיד היתה מובילה לתוצאה מוקשית ולהפליה למעשה בין מבוטחים שהגיעו לגיל הזכאות. מגישת המערערים עולה כי בפני מבוטח שהגיע לגיל זקנה עומדות שלוש חלופות:

האחת, להגיש בקשה לקבלת קצבה;

השניה, להגיש בקשה למשיכת כספים;

השלישית, לדחות את קבלת ההחלטה למועד לא קצוב (ולמעשה: "להחליט שלא להחליט"). המבוטח המתוחכם שאין לו "שאירים" כהגדרתם בתקנון במועד שבו הגיע לגיל זקנה, יערוך חישוב כלכלי של היחס שבין ערך הפדיון לבין תוחלת הקצבה (או חישוב אינטואיטיבי מקורב אם הוא פחות מתוחכם). ככל שחלילה יהיה לו

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

בסיס להניח בשנים הסמוכות לפרישתו כי ימיו ספורים יורה על משיכת כספים. כאשר הערך הכלכלי של קצבאות העבר יעלה על ערך הפדיון ימלא את הטופס המתאים לקבלת קצבאות ויקבל בדיעבד את כל הקצבאות להן היה זכאי מחודש הזכאות הראשון (תקנה 72 לתקנון האחיד). במקרה שבו המבוטח ילך לעולמו באופן מפתיע מבלי שהספיק להגיש בקשת משיכה, עדין תעמוד ליורשיו ברירת המחדל של קבלת מלוא הקצבאות כך שבהיבט הכלכלי המבוטח לא הפסיד.

58. מטבע הדברים, התנהלות של דחיית ההחלטה על קבלת קצבה או משיכת כספים אינה עולה בקנה אחד עם העובדה לפיה "התכלית העיקרית של הסדרי ביטוח היא להתמודד עם סיכון" (שחר ולר חוק חוזה הביטוח, תשמ"א-1981 פירוש לחוקי החוזים מיסודו של ג' טדסקי חלק ראשון עמ' 41 (2005)) והדברים נכונים גם עת עסקינן בביטוח שיתופי:

"הערבות ההדדית והשוויוניות בין חברי הקרן מיועדת להשאת הקצבה למי שזכאי לקבלתה, גם במחיר של ויתור על החישוב האינדיווידואלי בנסיבות בהן המבוטח ילך לעולמו זמן קצר לאחר פרישתו לקצבה. משיכות כספים, על בסיס קבלת החלטה אישית הנסמכת על מצבו של המבוטח היחיד, תתבצענה בין היתר על ידי מבוטחים המעריכים, בהסתמך על המידע שבידם, כי בהיבט הכלכלי עדיף להם לוותר על קצבה ולמשוך סכום חד פעמי. משיכות אלה תיצורנה מצב של סלקציה שלילית (adverse selection) והן תבאנה בהכרח להפחתת קצבאותיהם של מי שנדרשים לקצבה כרשת בטחון כלכלית" (עניין ויזל. פסקה 22).

59. דברים אלה נאמרו כדי לעמוד על הקושי שבעצם מתן הזכות למשיכת כספים על בסיס הערכה מראש של המבוטחים במועד הגעתם לגיל קצבת זקנה והם נכונים מטבע הדברים במשנה תוקף עת ניתנת למבוטחים הזכות לקבל החלטה בדיעבד שלא על בסיס הערכה אלא על יסודן של העובדות לאשורן.

60. יתר על כן, המבוטח מהשורה נדרש לקצבה שוטפת עם פרישתו ממעגל העבודה או נדרש בנסיבות מוגדרות לסכום חד פעמי. משכך, הזכות הנטענת של דחיית ההחלטה ("להחליט שלא להחליט") בשלב הראשון מסורה רק לבעלי אמצעים שאינם נדרשים לקצבה שוטפת למחייתם, באופן שיוצר הפליה של ממש והעדפת בעלי אמצעים ממקורות אחרים על פני החוסכים האחרים.

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

סיכום ביניים

61. בענייננו היתה למנוחה זכות לקבלת קצבה החל מחודש פברואר 2017 עם הגיעה ל"חודש הזכאות הראשון לקצבה". משכך, אין בידי המערערים "כרטיס כניסה" לבחינת זכאות לפי אחת מחלופות תקנה 49 וכפי שנפסק בעניין **המר** "סעיף זה אינו רלוונטי למקרה שבפנינו".

הערות בשולי הדברים

62. לנוכח התוצאה איננו נדרשים לחלק מהסוגיות המשפטיות שהועלו בערעור ובין היתר לשאלת הגדרת מי שהגיע לגיל זקנה וטרם שולמו לו תשלומי קצבת זקנה כ"מבוטח" או "פנסיונר", ככל שיש לכך משמעות במצבים נוספים שלא נבחנו בפסק דיננו. עם זאת, בהליך זה, בדומה להליכים קודמים (ראו לדוגמה: עניין **פרנבך**. פסקה 22), עולה הצורך לבחון מעת לעת את נוסחו של התקנון, אשר תוקן מספר פעמים מעם החלתו (המהדורה הנוכחית היא המהדורה ה-13) ואפשר שלעיתים שלא תוך התאמה מלאה של ההוראות השונות. הבחינה המוצעת נחוצה לא רק על מנת שלא לסכל את כוונות הממונה המופקד על עריכתו מכוח סעיף 78ט(א) לחוק הפיקוח (ראו לדוגמה: עניין **פרנבך** בפסקאות 22, 30 – 31), אלא גם ובעיקר במטרה לאפשר לכלל הזכאים מכוחו להבין את הוראותיו, שאינן פשוטות להבנה מלכתחילה, ולכלכל את צעדיהם במידת האפשר באופן מושכל.

63. תוצאת פסק הדין קשה למערערים אשר אמם הלכה לעולמה בגיל צעיר ועיקר חסכוניותה הפנסיוניים יוותרו בקרן הפנסיה. עם זאת, התוצאה עולה בקנה אחד עם עקרונות הביטוח השיתופי בקרנות הפנסיה ועם תכלית ההסדר הפנסיוני באמצעותן ו"כך, ורק כך, יכולה קרן פנסיה לקיים את עקרון ההדדיות והשוויוניות" (דב"ע (ארצי) נה/11-6 בנימין – מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ. פסקה 7 (18.12.1995); וראו בהרחבה – עניין ויזל. פסקאות 38 – 39).

בית הדין הארצי לעבודה

עק"ג 23-04-28146

64. סוף דבר – אין מנוס מדחיית הערעור. בנסיבות העניין לא מצאנו לנכון ליתן צו להוצאות.

ניתן היום, י"ג אב תשפ"ה (07 אוגוסט 2025), בהעדר הצדדים וישלח אליהם.

חני אופק גנדלר,
שופטת

רועי פוליאק,
שופט

אילן איטח, שופט
מ"מ נשיא בית הדין
הארצי לעבודה

מר דובי רם,
נציג ציבור (מעסיקים)

גברת בל יוסף,
נציגת ציבור (עובדים)

